

สหภาพแรงงาน

๑. ๐
 รอยปรต่าพ่าพ่าพ่าพ่า
 ๑. ๐

ทำงบองไหญและพองนพาน

พระปฐม สมัย ร.3 ในนิราศพระปฐมของสุนทรภู่ ยังไม่มีรูปร่างอย่างนี้ หลังปฏิสังขรณ์สมัย ร.5 จึงได้ชื่อพระปฐมเจดีย์ (ภาพนี้ถ่ายสมัย ร.6)

พระประชม สมัย ร.3 ในนิราศพระประชมของสุนทรภู่ ยังไม่มีรูปร่างอย่างนี้ หลังปฏิสังขรณ์สมัย ร.5 จึงได้ชื่อพระปฐมเจดีย์ (ภาพนี้ถ่ายสมัย ร.6)

สุนทรภู่ มีประสบการณ์สูงมากเกี่ยวกับตำนานนิทาน ทั้งในไทยและเพื่อนบ้าน รวมถึงจีน, อินเดีย ฯลฯ มีพยานหลักฐานอยู่ในงานวรรณกรรมของ

ตนเอง โดยเฉพาะพระอภัยมณี ผูกเรื่องโดยได้พื้นฐานจากตำนานนิทานเหล่านั้น แล้วสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ รูปแบบใหม่ ในสถานการณ์ใหม่ทางการเมืองล่าอาณานิคมของยุโรป

เป็นพยานสำคัญว่าตำนานนิทานแม้ไม่ใช่เรื่องจริง เป็นเรื่องแต่ง แต่มีพลังสูงมาก ผลักดันให้สุนทรภู่สร้างสรรค์ **พระอภัยมณี วรรณกรรมการเมืองระหว่างประเทศยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์** ได้สำเร็จอย่างยิ่งใหญ่

ตำนานปราสาทพิมาย

ประสบการณ์แรกของสุนทรภู่ รู้ตำนานนิทานเรื่องอะไร? ไม่มีหลักฐานบอกได้ตรงๆ

แต่ตำนานนิทานชุดแรกๆ หรือกลุ่มแรกๆ ที่สุนทรภู่อ่านจริงจัง แล้วรับแนวคิดต่างๆ ไปสร้างสรรค์ ได้แก่ ปาจิตกumar (กลอนอ่าน) หรือตำนานปราสาทพิมาย (จ.นครราชสีมา) หรือนิทานชื่อบ้านนามเมืองบริเวณลุ่มน้ำมูลในอีสานใต้

ปาจิตกumar กลอนอ่านแต่งเป็นกลอนแปด (ไม่มีชื่อผู้แต่ง) ยุคต้นกรุงธนบุรี เมื่อราว พ.ศ.2316 (ก่อนสุนทรภู่เกิด สมัย ร.1 พ.ศ.2329)

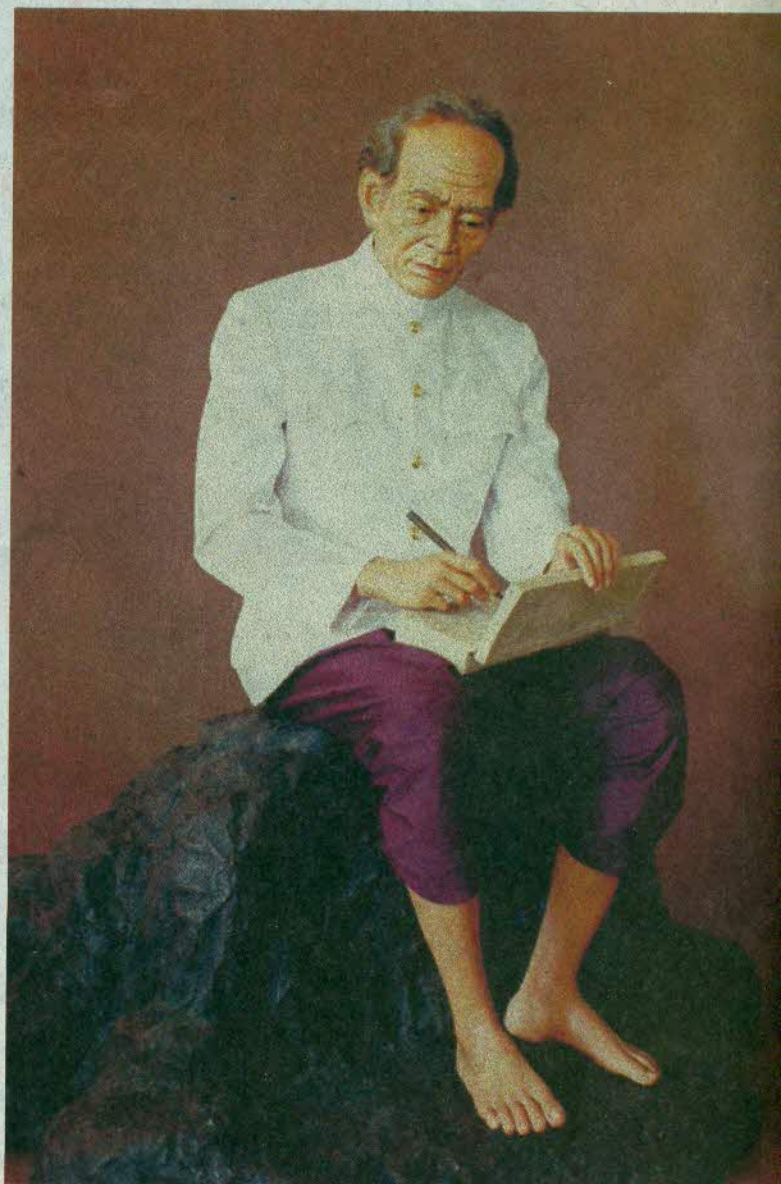
ตำนานพระปฐมเจดีย์

พญาภพ พญาพาน เป็นนิทานบอกเล่าการสร้างพระปฐมเจดีย์ (สมัยสุนทรภู่เรียกพระประชม) กับพระประโทนเจดีย์ ที่นครปฐม

สุนทรภู่แต่งนิราศพระประชมเมื่อกลับจากเดินทางไปนมัสการ สมัย ร.3 พ.ศ. 2384 (หลัง ร.4 เสด็จออกตั้ง พ.ศ.2374) เล่าเรื่องพญาภพ พญาพาน หรือนิทานลูกฆ่าพ่อ แล้วสร้างอุปสรรคแทนที่เขาเห็นไว้ล้ากรรม ดังนี้

ด้วยเดิมเรื่องเมืองนั้นถวัลยราชย์
เอาพานทองรองประสูติพระบุตรา
พอโหรทายร้ายกาจไม่พลาดพลั้ง
พระยาภพส่งไปให้นายพวาน
ยายหอมรู้ใจไปเอาไว้เลี้ยง
ใครถามไถ่ไม่แจ้งให้แพร่พราย
ครั้นเติบโตได้วิชาดาปะชา
รู้ผูกหน้าผ้าพยนต์มันดั่งจิ้ง

เรียงพระญาติพระยาภพสืบวงศ์
กระทบหน้าแต่หน้าน้อยเป็นรอยพาน
ผู้ใดเลี้ยงลูกน้อยจะพลอยผลาญ
ทั้งที่ธารน้ำใหญ่ยังไม่ตาย
แกร่งเพียงลูกรักไม่หักหาย
ลูกผู้ชายขึ้นชิดลูบิบัด
แกเป็นชาวเชิงพนมอาคมขลัง
มีกำลังลือฤทธิ์พิสดาร

สุนทรภู่ เป็นผู้ตีบางกอก เกิดในวังหลัง สมัย ร.1 อยู่เรือนแพ ปากคลองบางกอกน้อย (รูปหุ่นขี้ผึ้งที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย จ.นครปฐม)

พระยาภพลงมาจับก็รับรบ
ฝ่ายท้าวพอมรณาพระยาพาน
เข้าหาพระมเหสีเห็นมีแผล
เธอรู้ความถามไถ่ได้สำคัญ
ครั้นถามไถ่ยายหอมก็ยอมผิด
เธอโกรธอายายนั้นนายชนม์
แทนคุณตามความรักแต่หักว่า
ที่ยายตายหมายปักเป็นหลักประกัน
จึงสำเหนียกเรียกย่นบ้านยายหอม

ติกระทบทัพยันถึงชนสาร
จึงได้ผ่านภพดุคงกรุงสุพรรณ
จึงเล่าแต่ความจริงทุกสิ่งสรรพ
ด้วยความนั้นคนเขารู้ทุกคน ๆ
ด้วยปกปิดปฏิเสธซึ่งเหตุผล
จึงให้คนก่อสร้างพระปรางค์ประโทน
ต้องเช่นฆ่ากันเพราะกรรมเหมือนคำโหร
แต่ก่อนโพ้นพินมาเป็นชานาน
ด้วยเดิมจอมจักรพรรดิอธิฐาน

งกอก เกิดในวังหลัง สมัย ร.1 อยู่เรือนแพ ปากคลองบางกอกน้อย (รูปปั้น
ภายในพิพิธภัณฑ์หุ่นขี้ผึ้งไทย จ.นครปฐม)

าจับก็รับรบ
ณาพระยาพาน
ลีสี่เห็นมีแผล
ไถ่ได้สำคัญ
ยายหอมก็ยอมผิด
ายนั้นวายชนม์
ความรักแต่หักว่า
ยักเป็นหลักประโคน
ัยย่านบ้านยายหอม

ติกระทบทัพนถึงชนสาร
จึงได้ผ่านภพดุคงกรุงสุพรรณ
จึงเล่าแต่ความจริงทุกสิ่งสรรพ
ด้วยความนั้นคนเขารู้ทุกคน ฯ
ด้วยปกปิดปฏิเสธซึ่งเหตุผล
จึงให้คนก่อสร้างพระปราศรัยประโทน
ต้องเช่นร่ำกันเพราะกรรมเหมือนคำโหร
แต่ก่อนโพนพันมาเป็นชำนาน
ด้วยเดิมจอมจักรพรรดิอธิษฐาน

1.เป็นวรรณกรรม ที่มีกลวิธีเล่าเรื่องด้วยสำนวนโวหารภาษาแบบบ้านๆ
ดึงดูดให้คนติดตามอย่างใจจดใจจ่อ บางเรื่องมีจินตนาการบรรเจิดกว้างขวาง
อย่างยิ่ง หลายเรื่องมีพลังให้เกิดความคิดสร้างสรรค์งานร่วมสมัย

2.เป็นร่องรอยบอกทิศทางความสัมพันธ์ด้านมานุษยวิทยา และ
ประวัติศาสตร์โบราณคดี

แต่จะใช้งานได้ต้องมีหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีสนับสนุน ถ้ายัง
ขาดหลักฐานสนับสนุนก็ยังเชื่อไม่ได้ แต่ไม่ทิ้งไปเลย คงเก็บไว้ใช้งานอื่น
หรือรอหลักฐานอาจพบใหม่ต่อไปข้างหน้า

ครั้นเสร็จสรรพกลับมาหาอาจารย์	เหตุด้วยบ้านนั้นมีเนินศิลา
จึงทำเมรุเกณฑ์พลพลรบ	ปลงพระศพพระยาทองพร้อมวงศ์
แล้วปลดเปลื้องเครื่องกษัตริย์ขัดติยา	ของบิดามารดรแต่ก่อนกาล
กับธาตุใสในตรุบรรจุไว้	ที่ถ้าได้เนินพนมประชมสถาน
จึงเลื่องลือชื่อว่าพระยาพาน	คู่สร้างชานเชิงพนมประชมทอง ฯ

ท้าวอุทอง

สุนทรภู่ฟังคำบอกเล่าชาวบ้าน แล้วจำตำนานนิทานเหล่านั้นไว้ เมื่อแต่งนิราศก็แทรก
นิทานเกือบทุกครั้ง เช่น ท้าวอุทอง มีบ่อยๆ อยู่ในนิราศหลายเรื่อง

โคลงนิราศสุพรรณ ของ สุนทรภู่ มีบทหนึ่งกล่าวถึง บ้านทิง ที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน
เขตเมืองสุพรรณบุรี ความว่า

ผู้เฒ่าเล่าเรื่องหย้าน	บ้านทิง
ท้าวอุทองมาถึง	ถิ่นถุ้ง
แหวะขอเชือกหนังชิง	เขาไม่ ให้แะ
สาปย่านบ้านเขตคั่ง	ชี้ทั้งทิงแปลง ฯ (235)

กลอนนิราศวัดเจ้าฟ้าของสุนทรภู่ พรรณนาถึงบ้านสามโคก ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา
เขตเมืองปทุมธานีว่า

พอเลยนาคบาทข้ามถึงสามโคก	เป็นคำโลกสมมุติสุดสงสัย
ถามบิดาว่าผู้เฒ่าท่านกล่าวไว้	ว่าท้าวไทยพระอุทองเธอกองทรัพย์
หวังจะไว้ให้ประชาเป็นคำจ้าง	ด้วยจะสร้างบ้านเมืองเครื่องประดับ
พอหากินสิ้นบุญไปสูญลับ	ทองก็กลับกลายสิ้นเป็นดินแดง

ส่วนกลอนนิราศพระประชม ของสุนทรภู่ ก็พรรณนาบางขุนกองที่อยู่ลึกเข้าไปใน
คลองบางกอกน้อย ว่า

บางขุนขุนกองมีคลองกว้าง	ว่าเดิมบางชื่อถนนเขาชนของ
เป็นเรื่องหลังครั้งคราวท้าวอุทอง	แต่คนร้องเรียกเพื่อนไม่เหมือนเดิม

สยาม ประเทศไทย

สุจิตต์ วงษ์เทศ

พญากง พญาพาน ในกลอนสุนทรภู่

พญากง พญาพาน เป็นตำนานนิทานประวัติความเป็นมาของการสร้างพระปฐมเจดีย์ กับพระประโทณเจดีย์ (จ.นครปฐม) ในความนึกคิดของคนบอกเล่า

เชื่อไม่ได้ว่าเป็นจริงอย่างนั้น แต่เป็นหลักฐานเชื่อถือได้ว่ามีคนสมัยหลังๆ กลุ่มหนึ่งซึ่งยังไม่รู้ว่าใคร? แต่งตำนานนิทานเรื่องนี้ขึ้นมาด้วยสำนึกอย่างไรอย่างหนึ่งที่ต้องสืบค้นต่อไป

โครงเรื่องหลักของพญากง พญาพาน คือ ลูกฆ่าพ่อ มีนักปราชญ์บอกไว้นานแล้วว่าน่าจะรับดัดแปลงจากนิทานภาษาสันสกฤต (ซึ่งรับจากกรีกอีกทอดหนึ่ง) ถ้าจริงตามนี้ก็แสดงว่า

1.พญากง พญาพาน ไม่ใช่นิทานท้องถิ่นดั้งเดิมของพระปฐมกับพระประโทณ ที่ จ.นครปฐม

2.เป็นนิทานนำเข้า โดยผู้เป็นนักปราชญ์ทางบาลี-สันสกฤต เมื่อนานมากแล้วก่อนยุคกรุงรัตนโกสินทร์

3.มีร่องรอยชวนให้น่าเชื่อว่านักปราชญ์ผู้นั้นน่าจะเป็น **มหาเถรศรีศรีทथा** (หลานพ่อขุนผาเมือง) มีประวัติส่วนพระองค์อยู่ในจารึกวัดศรีชุม (รัฐสุโขทัย) ที่เคยเสด็จไปประทับบริเวณพระธาตุหลวง เมืองหลังยะลิว (นครปฐมโบราณ) แล้วปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุสถาน (ก่อนเป็นพระปฐมเจดีย์หลายร้อยปี)

เอาเป็นว่าตำนานนิทานมีคุณวิเศษอยู่ในตัวเองอย่างน้อย 2 เรื่อง คือ

1.**เป็นวรรณกรรม** ที่มีกลวิธีเล่าเรื่องด้วยสำนวนโวหารภาษาแบบบ้านๆ ดึงดูดให้คนติดตามอย่างใจจดใจจ่อ บางเรื่องมีจินตนาการบรรเจิดกว้างขวางอย่างยิ่ง หลายเรื่องมีพลังให้เกิดความคิดสร้างสรรค์งานร่วมสมัย

2.**เป็นร่องรอยบอกทิศทางความสัมพันธ์ด้านมานุษยวิทยา และประวัติศาสตร์โบราณคดี**

แต่จะใช้งานได้ต้องมีหลักฐานประวัติศาสตร์โบราณคดีสนับสนุน ถ้ายังขาดหลักฐานสนับสนุนก็ยังไม่เชื่อไม่ได้ แต่ไม่ทิ้งไปเลย คงเก็บไว้ใช้งานอื่นหรือรอหลักฐานอาจพบใหม่ต่อไปข้างหน้า